

Hoe Maurits de oorlog veranderde

MAURITS EN DE TACHTIGJARIGE OORLOG IN HET LEGERMUSEUM IN DELFT

Maurits van Nassau heeft met zijn neef Willem Lodewijk het Staatse leger grondig gereorganiseerd. Het samengeraapte zootje dat dat leger tot dan toe was geweest, werd het modernste leger van Europa. Zo konden de krijgskansen tegen het eens superieure Spaanse leger keren. In het Legermuseum in Delft zien leerlingen hoe Maurits krijgsgeschiedenis schreef.

Vraag een willekeurige Nederlander waarop in deze kille economische tijden bezuinigd kan worden, dan is de kans tien tegen een dat het antwoord luidt: op het leger. De krijgsmacht is niet populair in ons land en aan haar nut wordt algemeen getwijfeld. Als een populair politicus als Wilders al taken voor het leger ziet, dan liggen die toch vooral in probleemwijken met Marokkaans tuig en niet in Afghanistan. Kortom: over de komende bezuinigingen op het leger zal weinig maatschappelijke onrust ontstaan.

Is het in het wel eens anders geweest? Ik geloof het niet. De twintigste eeuw kende tijden met sterke antimilitaristische sentimen-

ten. In linkse kringen was men er lang van overtuigd dat kazerne, kroeg, kapitaal en kerk de arbeider knechtten. En menig dominee wilde niets liever dan van zwaarden ploegen maken. Toen die twee groepen hun krachten bundelden, ontstond er een flinke beweging tegen de bewapening, zoals die tegen de vlootwet in 1923 en die tegen de kernwapens in de jaren zeventig en tachtig. En dat deel van de bevolking dat niet meeliep in de demonstraties stond meestal onverschillig tegenover het leger. Wanneer er nog met enthousiasme over de diensttijd werd gesproken ging het over de sociale aspecten ervan: de gezelligheid van de maten onder elkaar.

Ook in eerdere eeuwen kon het Nederlandse volk niet warm lopen voor zijn landsverdediging, getuige de eenvoudige wijze waarop de Fransen in 1795 de Republiek onder de voet liepen en de moeite die Willem III had om het leger van Lodewijk XIV voor de Waterlinie te houden. En als het Nederlandse leger eens met geestdrift en met redelijk succes werd ingezet was het óf op het verkeerde moment, zoals in 1831 tegen de Belgen toen de Fransen stonden te popelen weer eens iets te laten zien op het Europese toneel, óf voor een verkeerde zaak, zoals voor de onderdrukking van de Indonesische onafhankelijkheid. Nee, Nederland en zijn krijgs-

Tableau van een smidse met enkele wapens uit de tijd van Maurits.

De tentoonstelling 'Maurits en de Tachtigjarige Oorlog' is nog dit hele jaar te zien. Verder heeft het Legermuseum een groot aantal lespakketten, museumlessen en rondleidingen voor het onderwijs ontwikkeld. Deze zijn op vertoon van een bevestigingsbrief voor onderwijsgroepen gratis (u dient zich wel minimaal twee weken van tevoren aan te melden). Voor vragen en reserveringen kunt u zich wenden tot de afdeling reserveringen:

reserveringen@legermuseum.nl of tel 015 - 215 05 49.

www.legermuseum.nl

macht is altijd een beetje ongelukkige combinatie geweest. Daarom is het heel opmerkelijk dat juist het Legermuseum dit jaar een recordaantal van ruim zeventigduizend bezoekers haalde. En is het vreemd om te zien dat kleine kinderen met veel enthousiasme in kleine uniformpjes - deden ze dat niet in andere tijden bij onze oosterburen? - spelend leren exerceren. Waarna ze een mini-stormbaan op gaan en daarna mogen schieten op tanks, terwijl moeder foto's maakt. Verderop in het museum vechten andere kleine kinderen een riddertoernooi uit. Oorlog als spel, zo is het in Nederland nog niet vaak bekeken.

Hervormingen

Toch vonden hier te lande eens grote militaire innovaties plaats en was het Staatse leger een tijdlang het best uitgeruste en getrainde van Europa. Het waren Maurits van Nassau en zijn neef Willem Lodewijk die in de jaren tachtig van de zestiende eeuw het leger van de jonge Republiek organisatorisch en tactisch hervormden. Om de vuurkracht van de infanterie te vergroten werd de *contramars* of keermars geïntroduceerd. De musketiers van een compagnie werden opgesteld in blokken van negen man breed en vijf gelederen diep. Daartussen stonden blokken met piekeniers die hen tegen vijandelijke ruiters moesten beschermen. Steeds als het voorste gelid van de musketiers gevuurd had, liep het naar achter waarop het volgende gelid een salvo kon afgeven. De verschillende deelhandelingen die hierbij hoorden, werden met hun commando's indeloos geoefend. Het resultaat was dat een zo getrainde compagnie vrijwel zonder onderbreken vuur kon uitbrengen.

Verder zorgde de *Articulbrief* voor een verhoging van de discipline. Iedere soldaat moest zweren zich aan de regels ervan te houden. Overtredingen werden zwaar bestraft. Zoals die van artikel III: 'Alle moedwillige doodslagen, vrouwverkrachtingen, overspel, brandstichting, dieverijen, straatschendingen, geweld en andere gelijke boze daden en openbare delicten of onnatuurlijke misbruiken, zullen met de dood gestraft worden'. Maar Maurits wist ook dat regelmatige betalingen en voldoende voeding evenzeer van groot belang waren voor de tucht. Een laatste vernieuwing was de *Orde op de Wapeninghe*, een reglement waarin stond beschreven met welke wapens de verschillende soldaten in het leger uitgerust moesten zijn. In een speciaal wapenmagazijn, het Tuighuis in Delft, waar nu het legermuseum gevestigd is, lagen de voorraden met pieken, helmen, hellebaarden, musketten, pistolen en karabijnen, maar ook de graafwerktuigen voor de sappeurs. Die laatsten moesten vaak onder vijandelijk vuur loopgraven maken, daarom kregen zij de harnassen die de meeste bescherming boden.

Onderwijs

Het Legermuseum heeft voor deze legerhervorming van Maurits de speciale tentoonstelling 'Maurits en de Tachtigjarige oorlog' ingericht. De doelgroep van het museum is de bovenbouw van het basisonderwijs, maar de tentoonstelling is zonder meer ook geschikt voor de brugklas. Zeker omdat daar de Opstand en de Tachtigjarige Oorlog op het programma staan. Bij binnenkomst nodigt Maurits de bezoeker uit: 'Win met mij de oorlog tegen de Spanjaarden!'

Rond een aantal thema's, de herberg, het torentje van Maurits, te velde en het wapenmagazijn, kunnen de leerlingen kennismaken met alle aspecten van Maurits hervormingen. Tableaus met poppen en voorwerpen moeten het een en ander verduidelijken. Maar hoe Maurits de oorlog won, moet vooral duidelijk worden door de interactieve keuzes die leerlingen kunnen maken over het voedsel van de soldaten, de rekrutering, de exercitie, de bewapening en dergelijke. Omdat ieder antwoord, goed of fout, wordt becommentarieerd, kan dat heel leerzaam zijn.

In de vaste collectie van het museum, die begint met het Romeinse leger in de Rijndelta en eindigt met Dutchbat in Afghanistan, is ook een gedeelte ingeruimd voor het Staatse leger. Zo is er een maquette van een legertrein en een tableau van de uitbetaling van de soldij. Maar uiteraard is er nog veel meer te zien: over de Franse tijd, de Tiendaagse veldtocht en natuurlijk ook de Tweede Wereldoorlog.

Aan tafel bij het
meesterbrein.